

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Valerii Andreae Desselii Erotemata Ivris Canonici

Andreas, Valerius

Francofurti & Lipsiae, 1720

Liber secundus Titulos habet 30.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63277)

um experiantur, utputa, si forte ob dolum,
 vim, metum, errorem, ætatem, absentiam,
 alienationem rei litigiosæ, animo mutandi ju-
 dicii indebite factam, vel aliam justam & le-
 gitimam causam, se læsos & deceptos con-
 querantur: quibus casibus, ipsis remedium
 rescissorium, & in integrum restitutio com-
 petit. Unde *Tituli 40. specialis de his, quæ vi
 metusve causa fiunt. 41. generalis. de in inte-
 grum restitutione. 42. specialis rursus, de alie-
 natione judicii mutandi causa facta.* Deni-
 que interdum etiam litigatores ipsi, ad evitan-
 das odiosas & sumptuosas litium protractio-
 nes, controversias suas sub stipulatione poena-
 rum dirimendas, arbitris quibusdam per com-
 missum committunt. Unde *datur Tu-
 titulus 43. & ultimus, de arbitris.* Et tantum
 de hoc libro.

Liber secundus

Titulos habet 30.

Absoluto primo objecto, quod circa per-
 sonas versatur, ingrediuntur nunc juris
 hujus conditores ipsum judicium proces-
 sum, rejecto altero ejus objecto rerum scili-
 cet, ad libros posteriores, ad imitationem &
 exemplum compilatorum Codicis Justiniani,

B

qui

qui similiter ordinem & processum iudicium *libr. 2. & 3.* rebus, materia, & actibus inde descendentibus præmittunt, ut in re est, quod hic velut forma, digniorisque universalis, proindeque materia & iudiciorum, quamvis natura prior, immerito præmittendus: quamvis institutionibus & Pandectis, res & materia & iudiciorum, ut natura priores, iudiciorum & processui præmittantur, quam autem compilatores hujus Juris, nem & processum iudicium, secundum regulos suos actus explicare incipiant, cujusdam cognitionis, majorisque & intelligentiæ gratia, præmittunt *Tit. 1. generalem de Iudiciis.* Cujus præcepta generaliora, in Pandectis & Codicibus, annotavi. Quibus ita generaliter cognitio & prægestatis, si actori omnino tutum sit, reo dicam impingere, litentendere, ante omnia curare debet, ut eum ad eam competentem, ad eum quem deferat, controversiam ei breviter exponeretque ut causæ cognitionem susciperet. Judex audientiam actori præstat, rem cognoscit, & si petitionem acquirit, dicet, diem iudicii dicit, atque reum in iudicium evocat, citatione ad eum. Unde datur *Titulus 2. de foro competentis* quo & de competentia, & citatione,

vis modice, permistim tractatur. Reo ad judicem competentem citato, & ad diem constitutum, vel per se, vel per procuratorem legitimum comparente, proximum est, ut actor actionem, intentionem, sive petitionem suam, libello comprehensam, reo, vel judici, & per ipsum reo, pro loci cujusque stylo & consuetudine, offerat, ut inde edoctus reus, quid a se petatur, deliberare secum possit, an liti cedere, an vero contendere velit: & si litigandum existimet, paratior exceptionibus & defensionibus jure sibi competentibus, ad judicium veniat. Unde datur *Titulus 3. de libelli oblatione*. Libello hunc ad modum, reo oblato & exhibito, si reus contendendum existimet, nec habeat exceptiones alias jure sibi competentes, quibus actoris intentionem confundere possit: solet nonnunquam ante litem contestatam, actorem, ratione alterius causæ, apud eundem judicem vicissim reconvenire. Eaque reconventio adeo jure permixta est, ut a judice eam admittere nolente, recte appellari possit, nec actor cum effectu eam declinare possit: cum nihil æquitati magis consentaneum sit, quam, ut cujus in agendo observat arbitrium, eundem etiam contra se judicem habere non dedignetur. Unde, *Titulus 4. de mutuis petitionibus (seu, quod idem est, reconventionibus)*. Mutua hac petitione utrinque & ex parte actoris & rei con-

venti, coram eodem iudice instituta: sequens est, ut litis etiam contestatio in utraque causa fiat, primo, super actoris conventionione, deinde super reconventionione: de datur *Titulus 5. de litis contestatione*. nihil aliud est, quam iudicii constitutio in affirmatione unius, & contradictione alterius litigantis. Et hæc litis contestatio usque necessaria est, ut antequam ea facta fuerit, regulariter neque testes produci, recipi, citari, multo minus ad sententiam definitivam procedi possit: Est enim fundamentum lapidis angularis totius iudicii, quo non mota, omne id quod superstruitur, corruptum collabi necesse est. Unde est *Titulus 5. de lite non contestata, non procedatur ad probationem, vel ad sententiam definitivam*. Dico regulariter ante litem contestatam testes recipi non posse, propter casus nonnullos, quibus regula exceptos, de quibus alias. Litem contestatam ad modum super utraque causa, & reconventionione, contestata: proximum est, ut ab utrinque a partibus, si petitum fuerit, ad evitandam calumniæ vitandæ iuramentum procedatur, quo actor jurat, quod non calumniandi animo, sed existimando, bonam se causam movere, litem moverit: Reus, quod putans bona instantia uti, ad reluctandum vel contradicendum, pervenerit: uterque jurat, quod in tota lite nullam probationem expectat.

nisi quam pro veritate necessariam esse putaverint: quod præsentis controversiæ nomine, neque iudicibus, neque alii cuicumque personæ, quicumque vel dederint, vel promiserint, vel dabunt, vel promittent, sive per se, sive per aliam interpositam personam, exceptis illis, quæ & quibus leges dari disponunt & permittunt: quod differendæ litis causa, nullas dilationes petent: Quod tamen *Speculator* perjurii evitandi causa, rectius omittendum censuit, quod nunquam iuramentum exigendum sit, quando verisimiliter de transgressione ejusdem dubitatur. Quod diligenter notandum est iudicibus, ne, dum nimis exacte & scrupulose iuramentum concipiunt, pererundi occasionem præbeant. Denique ex consuetudine magis, quam juris communis dispensatione passim jurant, quod interrogati semper veritatem quam scient, fatebuntur. Hinc datur *Titulus 7. de Juramento calumniæ (scilicet vitandæ.)* Juramento calumniæ hunc ad modum præstito, vel tacite (quod idem est) omisso: antequam ad probationes deveniatur, dilationes hoc nomine, vel a iudice, vel a lege (quorum illæ proprie dilationes, hæc, feriæ dicuntur) dari solent: Quam vis & ante litem contestatam (de quibus hoc titulo proprie agitur, ut vel hinc discere liceat, non raro in jure nostro, Rubricas generaliores & latiores esse suo nigro) & in omnibus aliis

actibus, dilationes sapissime conceduntur. Unde *Tituli 8. de dilationibus.* & 9. Quando hucusque a partibus progressis solent sapissime plures quaestiones coincidere, in quibus ordo quidam sciendi requiritur: utputa, causa pignoris, quæ olim damno litis, sive debitoris privatione, hodie sumptuum & farum damno mulctatur: causa possessionis & proprietatis, quarum illa, tanquam maria, & petitorium ordinans, prius sci ad definiendum debet: causa spoliatio, quæ & extra iudicium, & in iudicio potest. Extra iudicium fit spolium, quando actor vi, clam, vel dolo malo, reum possessione rerum suarum eiicit. Quo casu antequam in causa principali procedatur omnino restituendus est. In iudicio spoliatio fieri dicitur, quando altera pars litigantis dolo vel contumacia, iudicium subvertit, frustratur, & sua absentia præsentem impedit, quamvis in causa procedere possit: quod non solummodo solenne est, contra dolum frustrantis, verum etiam contumaciam fugientis ac latitantis, nisi in bonorum possessionem causa rei servata sit (quanquam alias regulariter lite pendente non sit innovandum) decerni: aut quod minus succedit, maxime, si immixtus fructus deprehenderit, possessionem fructusque rei litigantis sequestrari. Quod tamen, quia spoliatio

instar est, extraordinarium & odiosum remedium est: ideo ad illud perveniri non debet, nisi ex magna causa, eaque cognita, ac proinde citata auditaque parte cujus interest. Hinc Tituli 10. de ordine cognitionum. 11. de plus petitionibus. 12. de causa possessionis & proprietatis. 13. de restitutione spoliatorum. 14. de dolo & contumacia. 15. de eo qui mittitur in possessionem causa rei servanda: 16. ut lite pendente nihil innovetur. 17. de sequestratione possessionis & fructuum. Cæterum controversiis istis incidentibus expeditis, & utroque litigantium copiam sui faciente, & ad probationes procedente, siquidem affirmative lis contestata fuerit, tantum superest juris, non facti quaestio, nec aliud restat, quam, ut in confessum sententia feratur: Sin negative (ut plerumque solet) litis contestatio facta fuerit, puta, negando narrata prout narrantur (quæ scilicet sunt facti) & petita (in conclusione scilicet, quæ sunt juris) prout petuntur, fieri non debere: hoc casu probatio intentionis quatenus facti est, auctori, vel per testes, etiam ad id, vel iudicis officio, vel multæ indictione, vel pignoris captione, si forte vel odio, vel gratia, testimonii dictioni se subtrahere velit, cogendis: vel per instrumenta publica vel privata: vel per propriam confessionem: vel per iuramentum: vel per præsumptiones, conjecturas, signa & indicia, facienda & ad-

implenda, incumbit. Hinc *Tituli 18. de
fessis. 19. de probationibus. 20. de testibus
testationibus. 21. de testibus cogendis. 22. de
instrumentorum. 23. de presumptionibus
jurejurando.* Probatione hac ex parte
ris adimpleta: Reus similiter, ad excep-
& præscriptionum suarum (quæ & im-
ptiones sunt ex tempore vim capientes
bationem admittendus: qui in his actor
tur, nec ante probare easdem cogitur, quia
ctor intentionem suam adimpleverit. *Hic
tuli 25. de Exceptionibus. 26. de præscrip-
tionibus.* Factis & productis probationibus utrinque
sputatis, ultimum est, ut Judex sententiam
libello & probationibus congruentem
transit in rem judicatam, & ad executionem
quæ ultimus est judiciorum actus, per-
tur: nisi ab ea appellatum fuerit intra decem
um a tempore scientiæ, aut, ad acta statim
quod perinde est, in scriptis apud notarium
vel, nisi (quod in effectu tantundem valet)
dex ob suspensionem legitimam recusatus
rit: vel causa ab inferiore iudice de ea
tante, ad superiorem sive Principem relata
rit, vel ad sedem Apostolicam, sive curiam
Romanam super illato gravamine nullum
peregrinatio sive iter arreptum fuerit. *Hic
Tituli 27. de sententia & rejudicata. 28. de ap-
pellationibus, recusationibus, & relationibus.
29. de Clericis peregrinantibus.* Appellatio

ne facta, si in iudice ad quem, legitime eam factam constiterit, inferioris iudicis a quo decretum, ut utile, confirmat: sin illegitime factam constiterit, inferioris iudicis decretum, ut inutile, improbat, & in melius reformat. Unde illa hoc casu usitata in pronunciando formula: *Respondemus, quod in prima instantia bene pronunciatum & decretum, & male inde appellatum fuerit: Et e converso, quod in prima instantia male pronunciatum & decretum fuerit, & bene appellatum.* Hinc datur *Titulus 30. & ultimus, de confirmatione utili, vel inutili.* Et tantum hic etiam de hoc libro.

Liber tertius

Titulos habet 50.

POSTquam compilatores huius Juris, ordinem, progressum & exitum iudiciorum omnium, civilium & criminalium, primæ & secundæ instantiæ, libro superiori exposuerunt: nunc libro isto, & duobus proxime sequentibus, materiam & causas civiles & criminales, quæ in audientia sive iudicio Ecclesiastico agitari ac disceptari solent, ordine explicare incipiunt. Et quidem hoc libro, ad audientiam Ecclesiasticam pertinentia jura, tam personalia, quam realia, ista ordine ponunt,